

ДО ПИТАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВПЛИВУ НА ТВОРЧІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ХУДОЖНИКІВ ПЕРІОДУ СЕЦЕСІЇ

Токар Марнна Іванівна

кандидат мистецтвознавства, доцент
перший проректор з науково-педагогічної роботи ХДАДМ

Станнчнов Олег Олегович

Аспірант кафедри «Теорії і історії мистецтв»
старший викладач кафедри «Живопис»

Українське мистецтво кінця XIX – початку XX століття знаходилося під значним впливом європейських мистецьких зразків. Цьому сприяло, зокрема, спільне навчання польських та українських митців, що нерідко відбувалося у Петербурзькій академії мистецтв, у художніх закладах Польщі та в київській школі М. Мурашка, особиста дружба митців також давала поштовх для розвитку двох культур [7, с. 8].

Вітчизняні мистецтвознавці розглядали цю проблему під різними кутами зору: мистецтвознавча критика, академії і академізм, передвижництво, окремі сторінки художнього життя Києва. За усіма цими напрямками відзначено і польське мистецтво в Україні. Так, осмислення зв'язку українського мистецтва з польським порушено в монографії провідного дослідника мистецьких процесів в Україні О. Федорука [7]. Цікавою за оглядом мистецьких процесів є книга «Українське мистецтво другої половини XIX – початку XX століття» Б. Лобановського та П. Говді [6].

Л. Соколюк у своїй дисертації розглянула професійну мистецьку освіту у Харкові та вперше висвітила художню-недагогічну діяльність Ф. Репніна-Фоміна [1]. Системне вивчення художнього життя Харкова продемонструвала А. Півнепко, аналізуючи музейне будівництво [2]. Художнє життя півдня України кінця XIX – першої третини XX століття зокрема дослідила Н. Сопак, було розглянуте художнє життя в Херсоні, Миколаєві, Одесі [3]. У науковому дослідженні Л. Савицької розглянуто розвиток художньої критики в Україні наприкінці XIX – початку XX століття [4]. Окремим масивом подано художнє життя в Україні в монографії Ю. Турченко «Київська рисувальна школа» [5]. Отже українсько-польські мистецькі взаємини продовжували розвиватися у другій половині XIX – на початку XX століття, виникали різні форми культурних зв'язків.

Польська школа живопису формувалася в складних історичних умовах в XIX столітті. Країна була розділена між царською Росією, Австрією та Пруссією. Тому Польща не мала єдиного художнього центру. У Варшаві та Кракові здобували тільки початкову художню освіту. Краківська школа красних мистецтв була організована при Ягелонському університеті. З 1873 року очолив її Ян

Матейко, а секретарем школи був випускник Київського університету Мар'ян Гожковський. Вихованцями Краківської школи були відомі українські художники І. Труш, О. Новаківський, М. Бурачек та інші.

У 1897 році школу було реорганізовано в Академію Мистецтв, яку очолив Юліан Фаланд. Викладачами запрошено багатьох прогресивних художників: Леон Вичулковський, Фердинанд Рушиць, Станіслав Виспянський, Теодор Аксентович. Великий авторитет серед молоді мав Ян Станіславський, який виховав багатьох пейзажистів. Вміння згуртувати навколо себе студентів поєднувалося у нього з постійним прагненням популяризувати пейзажний жанр. Митець часто приїжджав до Києва, де він познайомився з живописцем Н. Нестеровим та товаришував з ним до кінця життя, приятелював з відомою родиною Прахових. [7, с. 16 - 18].

Ян Станіславський був одним з відомих митців польського походження, які мали вплив на український імпресіонізм. Художник народився 24 червня 1860 р. в с. Вільшани на території Київської губернії. Весь його творчий доробок був пов'язаний з українськими мотивами, зокрема з Києвом та Києвщиною. Живопис Ян Станіславський вивчав в класі Войцеха Герсона у Варшаві та в Краківській школі мистецтв у Владислава Лушчкевича. Надалі до 1895 року відточував свою майстерність у Парижі, зокрема під керівництвом художника Шарля Еміля Огюста Дюрапа.

Коли Ян Станіславський повернувся на «малу батьківщину» до Києва, він активно сприяє навчанню О. Мурашка та М. Бурачека. Його творчість шанували М. Мурашко та М. Нестеров. Відомим є портрет О. Мурашка «Польський художник Ян Станіславський»; М. Нестеров створив портрет свого польського друга незадовго до його смерті. Як стверджує О. Федорук: «У полотнах Я. Станіславського глибинні зв'язки з Україною проступають постійно, виявляючи основу його глибинних психологічних мистецьких настановлень. Притаманні його творам імпресійне сприймання природи, емоційна наснаженість, щедрість світла і багатство чистих барв на полотні мають точки зіткнення як із краєвидами Наддніпрянщини, так із народною поетикою, творчістю Т. Шевченка і Г. Сковороди.

Важко переоцінити роль Я. Станіславського у мистецькому-культурному житті Києва. Його участь у роботі Київського товариства художників була вельми активною і плідною. Серед питань, що їх у цей час вирішувало товариство, особливої ваги набиравало об'єднання творчих сил киян, зокрема організація спільної роботи з Одеським товариством південноросійських художників, злиття київської і одеської організацій, а також планування численних виставок, підготовка каталогів тощо» [9, с. 523].

Тим часом у Варшаві відбулася реорганізація школи красних мистецтв в клас рисунка. З 1872 року очолив ці класи Войцех Герсон, тому згодом цей заклад отримав назву «Школа Герсона». Навчальний заклад випустив багато талановитих живописців: Юзеф Хелмонський, Адам Хмельовський, Альфред Веруш-Ковальський, Станіслав Масловський, Леон Вичулковський, Вільгельм та Міклош Которбінські, Ян Ціонглінський. [7, с.17]

Звісно, постійні контакти з Варшавою відбувалися у львівських художніх закладах, серед яких виділялися: школа при львівському політехнічному інституті (очолював Михайло Созанській); школа Марцеля Гарасимовича, де працювали Станіслав Качор-Батовський, Станіслав Дембіцький; приватна школа малювання, яку вели Олександр Августинович, Олександр Попель та Тадеуш Рипковський. Варто зазначити, що всі художні заклади давали базові знання з живопису та малюнку.

Отже, українські творці фактично на всій території України у тій чи іншій мірі зазнали вплив польської художньої школи. Цей вплив відбувався різними шляхами, зокрема й через пряме навчання у мистецьких закладах Кракова та Варшави.

Література:

1. Соколюк Л. Д. К истории художественной жизни Харькова. Эволюция Харьковской художественной школы во второй половине XVIII – начале XX века. Дис. на соискание науч. степени канд. искусствоведения: спец. 17.00.04 «Изобразительное искусство» / Соколюк Л. Д. – Л.: Акад. худож. СССР, 1987 – 186с.

2. Пивненко А. С. Художественная жизнь города Харькова второй половины XIX — начала XX века (до 1917 г.) автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.05 «Образотворче мистецтво»/ А. С. Пивненко – М., 1990. – 24 с.

3. Сапак Н. В. Художнє життя Півдня України кінця XIX — першої третини XX століття дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: 17.00.05 / Н. В.Сапак -- К., -- 2006. -- 189 с.

4. Савицкая Л. Л. Художественная критика на Украине во второй половине XIX — начале XX ст. (до 1917 г.). Автореферат дис. на соискание науч. степени канд. искусствоведения: спец. 17.00.05 «Образотворче мистецтво»/ Л.Л. Савицкая – Л., 1992. – 26 с.

5. Турчепко Ю. Київська рисувальна школа. / Ю. Турчепко. — К.: Вид-во АН УРСР, 1956. -- 141с.

6. Лобаповський Б.Б., Говдя П.І. Українське мистецтво другої половини XIX — початку XX століття./ Б.Б. Лобаповський, П.І. Говдя — К.: Мистецтво, 1989. — 206с.

7. Федорук О. К. Джерела культурних взаємин. / О.К. Федорук. — К.: Мистецтво, 1976. — 128 с.

8. Федорук О. К. Українсько-польські мистецькі взаємини кінця XIX — початку XX століть / О.К. Федорук. // Український культурологічний альманах вип. 80. К.: ФСРМ, 2009. — С. 487 — 508

9. Федорук О. К. Пейзажний живопис Євгена Вжеща / О.К. Федорук. // Український культурологічний альманах вип. 80. К.: ФСРМ, 2009. — С. 509 — 561.